

SISTEMUL EDUCAȚIONAL PROFESIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

TARAGAN Raisa³¹, cercetător științific,
CCD INCE

ADNOTARE: Procesele de transformare a societății înregistrate în ultimii ani reprezintă provocări pentru sistemul de educație și formare profesională. Nivelul de educație reprezintă o variabilă importantă a capitalului uman, iar acesta, la rândul său, este un factor complementar al funcției de producție. În acest articol a fost analizată și efectuată o sinteză a sistemului educațional profesional în Republica Moldova și utilizarea experienței internaționale în acest domeniu pentru a oferi cele mai bune opțiuni de a determina necesitatea armonizării sistemului de învățământ profesional în Republica Moldova în condițiile unei crize demografice. Au fost elaborate concluzii și recomandări pentru implementare în Republica Moldova a experienței internaționale.

CUVINTE CHEIE: educație, formare profesională, capital uman.

ABSTRACT: The recent demographic transformation processes in the Moldovan society represent the challenges for the modern education and training system. Education level represents an important variable of the human capital, and the latter, in its turn, is a complementary factor of the productivity function. In this article, we analyze the professional education system in the Republic of Moldova and show the international experience in this field. We provide the scientific explanations of the necessary to restructure the professional education system in the republic and to adjust it to the modern demographic circumstances. Certain recommendations with regard to implementation of the international experience are provided.

KEYWORDS: education, vocational training, human capital.

Educația reprezintă o prioritate de prim ordin a guvernelor din toate țările europene, cu toate că structura sistemului de educație diferă considerabil de la țară la țară. Uniunea Europeană constituie în această privință numai un forum de schimb de idei și bune practici și nu are o politică comună în ce privește educația, rolul său fiind de a crea un sistem de cooperare între statele membre, lăsând la latitudinea fiecărei țări modul de organizare și conținutul sistemului de educație și de formare profesională.

Educația, în general, și învățământul secundar profesional, în particular, constituie parte integrantă a sistemului educațional național, orientat spre formarea și dezvoltarea unor abilități, competențe și aptitudini profesionale specifice instruirii cadrelor de muncitori calificați pentru ramurile economiei naționale ale Republicii Moldova.

În acest sens, se impune o reformă cuprinzătoare la toate treptele sistemului educațional, pentru a elimina deficitul de capital uman și

---

³¹ © Taragan Raisa, www.raisa_t1@rambler.ru

dezechilibrele existente pe piața muncii. Din perspectiva pieței forței de muncă, cele mai urgente intervenții sunt necesare în învățământul profesional secundar.

Unul din obiectivele prioritare ale sistemului educațional este formarea competențelor și aptitudinilor necesare pentru socializare și „formarea abilităților de integrare pe piața forței de muncă și realizarea carierei profesionale”. În baza acestui obiectiv, sistemul educațional își realizează misiunea de formare a forței de muncă pentru economia națională. În ultimii ani tot mai mult se constată legătura slabă dintre sistemul de formare profesională și piața muncii. În pofida mai multor tentative de reformare a sistemului de formare profesională, acest sistem continuă să se confrunte cu multiple dificultăți.

O țară poate ieși din sărăcie folosind fie avantajul resurselor naturale, fie avantajul resursei umane. În privința resurselor umane, Republica Moldova are un potențial uriaș.

În Republica Moldova educația reprezintă una dintre prioritățile naționale și factorul primordial al dezvoltării durabile a societății, în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere, prioritate națională, care constituie factorul de bază al dezvoltării capitalului uman și de formare a conștiinței și identității naționale.

Conform teoriei capitalului uman, educația are un rol instrumental pentru creșterea economică. Educația le furnizează oamenilor aptitudinile productive solicitate de un sistem economic modern și complex. Astfel, calitatea în educație devine una dintre pârgurile de bază pentru creșterea nivelului de bunăstare, consolidând în acest mod securitatea demografică.

Politica de stat în sfera învățământului este determinată de Codul educației al Republicii Moldova elaborat cu Nr. 152 din 17.07.2014 și publicat la 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. Nr: 634, data intrării în vigoare : 23.11.2014.

Prevederile Codului Educației cu privire la învățământul profesional tehnic este crearea Centrelor de excelență, dezvoltarea învățământului dual, rezultatele cartografierii instituțiilor profesional tehnice, revizuirea curriculară și acțiunile care urmează să fie întreprinse de Ministerul Educației pentru modernizarea acestora, consolidarea platformei de dialog între sistemul educațional profesional tehnic și partenerii sociali: agenți economici, patronate, sindicate și comitete sectoriale [1].

Înainte de anii '90, meseria era „brățară de aur”, iar acum în Republica Moldova mai persistă cultura diplomei. Cei mai mulți tineri, dar și părinții acestora își doresc o diplomă de bacalaureat din cauza unei viziuni clare și a multiplelor schimbări prin care a trecut învățământul profesional, interesul pentru meserie a scăzut.

Tendința a fost și este ca toți tinerii să urmeze o facultate, în timp ce țara duce lipsă acută de meseriași tineri. Acest lucru se întâmplă din cauza că aproape toți tinerii doresc să susțină bacul, după care li se deschid porțile facultăților. Se mai datorează și faptului, că cei care absolvesc o școală profesională capătă instant statutul de șomer. Cei mai mulți și cei mai scumpi șomeri se produc la școlile profesionale.

În alte țări nu este nici o rușine să ai o școală profesională și apoi să faci un liceu și o facultate. Ca exemplu pot servi așa țări ca Austria și Germania, care au trecut prin acest sistem de ucenicie, de pregătire într-o școală profesională, după care au absolvit un liceu și o universitate, și consider că între școlile profesionale și producător trebuie să existe un dialog.

După cum s-a accentuat, în Republica Moldova școala profesională este văzută acum ca locul unde ajung rebuturile, de aceea este nevoie de valorizarea lor dacă vrem să menținem acest sistem.

Din acest considerent Strategia națională „Moldova 2020” are ca primă prioritate sectorul educațional, vizând „Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă, în scopul sporirii productivității forței de muncă și al majorării ratei de ocupare în economie”.

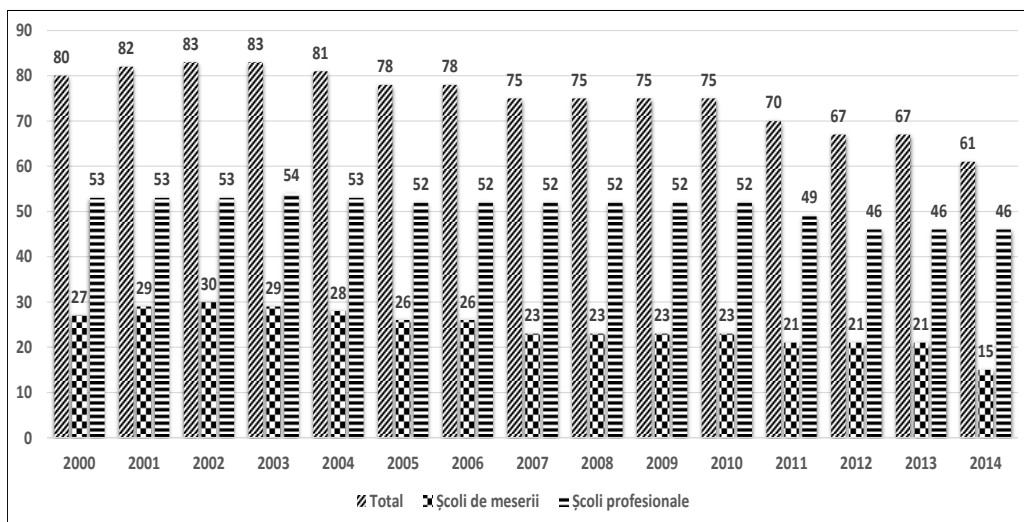
În anul 2014, Ministerul Educației, cu sprijinul financiar al Uniunii Europene, a inițiat o amplă reformă de sistem în domeniul învățământului profesional tehnic. Reforma este preconizată să fie finalizată în anul 2020. Politică inițiată de Ministerul Educației este ca învățământul secundar profesional să aibă competențe adaptate pentru piața muncii și își propune să asigure calitatea și relevanța studiilor în domeniul profesional tehnic și o conexiune maximă cu piața muncii.

Învățământul secundar profesional nu este suficient de atractiv pentru elevi, dar este costisitor pentru stat. Rețeaua de instituții de învățământ secundar profesional este supradimensionată și cu o infrastructură învechită, fapt ce conduce la cheltuieli nejustificate de întreținere. Colaborarea dintre instituțiile de învățământ de acest tip și mediul economic este slabă.

Învățământul secundar profesional a devenit mai puțin solicitat pe parcursul ultimelor două decenii. În perioada anilor 1990-2014, în contextul declinului demografic, economic, precum și al expansiunii învățământului superior, unde numărul studenților s-a dublat, numărul elevilor cuprinși în învățământul secundar profesional și mediu de specialitate s-a redus cu aproape 62,8% (de la 109,5 mii la 40,75 mii de persoane [9]).

Conform datelor BNS în anul de studii 2014-2015 rețeaua instituțiilor de învățământ profesional cuprinde 61 unități, inclusiv 46 școli

profesionale și 15 școli de meserii. Ca urmare a procesului de reorganizare a învățământului secundar profesional școlile de meserii de pe lângă instituțiile penitenciare au fost absorbite de alte instituții de învățământ din sistem, acest fapt conducând la diminuarea cu 6 unități comparativ cu anul de studii precedent. Totodată, două licee profesionale își continuă activitatea cu statut de școală profesională. Evoluția școlilor profesional tehnice și de meserii în perioada anilor 2000-2014 este reprezentată în figura 1.

Figura 1. Instituții de învățământ secundar profesional, 2000-2014

Sursa: Conform datelor BNS

Din figura 1 se observă că în perioada 2000 -2004 numărul de școli în sistemul educațional profesional au fost în creștere după care începând cu anul 2005 au fost în descreștere și s-au redus cu 19 școli comparative cu anul 2000.

Numărul de elevi în învățământul secundar profesional a constituit 17508 persoane, comparativ cu 22804 persoane în anul 2000, adică o reducere cu circa 23.2% și cu 4,1% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent (tabelul 1). Ponderea elevilor din școlile de meserii este de 8,5%, fiind în descreștere față de anul de studii 2013 cu 3,9 puncte procentuale [9].

Tabelul 1. Numărul de elevi în instituții de învățământ secundar

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	22804	25005	23656	24506	24270	22161	21419	20320	19581	18248	17508
Școli de meserii	4501	4209	3962	3284	3270	2536	2634	2392	2360	2266	1493
Școli profesionale	18303	20796	19694	21222	21000	19625	18785	17928	17221	15982	16015

Sursa: Conform datelor BNS

Din totalul elevilor cuprinși în învățământul secundar profesional, 91 la sută își fac studiile în instituțiile din mediul urban. Acest nivel de învățământ este solicitat mai mult de către băieți, ponderea acestora fiind de 68,8%. Învățământul secundar profesional este organizat preponderent în instituțiile de stat (99 la sută din totalul de elevi). De asemenea, majoritatea elevilor își fac studiile cu finanțare bugetară, în anul de studii 2014-2015 ponderea acestora fiind de 96,1%.

Conform distribuției elevilor pe vârste, fiecare al treilea elev este în vârstă de 16 ani, 26,5% constituie elevii în vârstă de 17 ani, iar 18,8% – cei de 18 ani. Comparativ cu anul de studii 2013-2014 ponderea elevilor în vârstă de 16 ani este în creștere cu 1,8 puncte procentuale, iar ponderea celor de 17 și 18 ani este în descreștere, respectiv, cu 0,7 p.p. și 0,9 p.p.

Pe parcursul ultimilor ani, numărul persoanelor înmatriculate a fost în descreștere. În anul de studii 2014-2015, în instituțiile de învățământ secundar profesional au fost înmatriculate 10940 persoane, sau cu 2,7% mai puțin decât în anul precedent (anul 2013 - 11238 elevi și cu circa 31,4% mai puțin ca în anul 2000 (15951 persoane) tabelul 2, [9].

Tabelul 2. Numărul de elevi înmatriculați în instituții de învățământ secundar profesional în perioada anilor 2000-2014

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	15951	15424	15494	16242	15320	13390	14168	13016	11890	11238	10940
Școli de meserii	4053	4003	3725	3221	3200	2465	2587	2324	2296	2197	1427
Școli profesionale	11898	11421	11769	13021	12120	10925	11581	10692	9594	9041	9513

Sursa: Conform datelor BNS

Din totalul elevilor înmatriculați, 85,5% au fost înmatriculați în baza studiilor gimnaziale, din care circa 80 la sută fiind absolvenții anului 2014. În școlile profesionale au fost înmatriculate 9,5 mii persoane, din

care 42,3% în grupe profesionale în baza studiilor gimnaziale, 44,1% în grupe de meserii în baza studiilor gimnaziale și 8,8% – în baza studiilor medii generale și/sau liceale. Totodată, 95 la sută din elevi au fost înmatriculați cu finanțare bugetară. Din total elevi înmatriculați în școlile de meserii (1,4 mii), 92 la sută își fac studiile cu finanțare bugetară. Per ansamblu, în învățământul secundar profesional ponderea elevilor înmatriculați din localitățile rurale este de 77,2% [9].

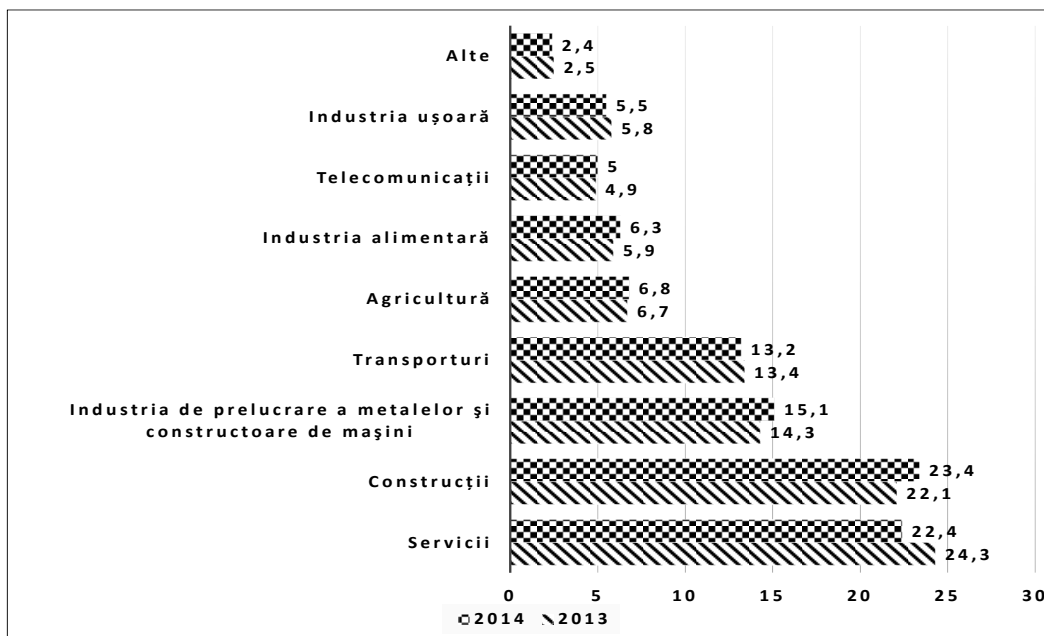
Structura pe profesii/meserii denotă o cerere mai mare pentru următoarele profesii/meserii: bucătar (11,3% din total înmatriculați), lăcătuș la repararea automobilelor (11,1%), tencuitor (7,9%), electrogazosudor-montator (5,7%), cusătoreasă în industria confecțiilor (5,1%), operator la calculatoare (4,1%), electromontor utilaj electric (3,8%), tractorist (3,4%), tâmplar (3,0%), etc. Evoluția distribuirii elevilor pe domenii ocupaționale este reprezentată în tabelul 3, [9].

Tabelul 3. Distribuția elevilor înmatriculați în instituțiile de învățământ secundar profesional pe domenii ocupaționale, în anii de studii

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Servicii	26,9	19,4	21,6	23,0	23,3	24,3	2,4
Construcții	22,5	26,0	25,3	24,7	1,7	2,1	3,4
Industria de prelucrare a metalelor și constructoare de mașini	12,5	15,8	13,8	13,7	14,3	14,3	15,1
Transporturi	11,8	9,4	13,0	12,5	13,3	13,4	13,2
Agricultură	6,4	10,0	8,1	6,8	7,1	6,7	6,8
Industria alimentară	5,3	6,2	6,3	7,0	6,4	5,9	6,3
Telecomunicații	6,6	6,6	6,4	5,8	5,5	4,9	5,0
Industria ușoară	6,4	4,6	4,2	5,5	5,5	5,8	5,5
Alte	1,6	2,0	1,3	0,9	2,8	2,5	2,4

Sursa: Conform datelor BNS

Comparativ cu anul de studii 2013-2014, se înregistrează o pondere mai mare pentru elevii înmatriculați la domeniul construcții (+1,3 puncte procentuale), industria de prelucrare a metalelor, constructoare de mașini (+0,8 p.p.) și industria alimentară (+0,4 p.p.). În paralel, s-a redus ponderea elevilor care au optat pentru profesiile din domeniile servicii (-1,9 p.p.), industria ușoară (-0,3 p.p.) și transporturi (-0,2 p.p.), (figura 2).

Figura 2. Distribuția elevilor înmatriculați în instituțiile de învățământ secundar profesional pe domenii ocupaționale, în anii de studii 2013-2014

Sursa: Conform datelor BNS

Numărul absolvenților în anul 2014 a scăzut cu circa 30,7% față de anul 2000 de la 13954 de persoane până la 9664 persoane și cu o reducere față de anul precedent 2013 cu circa 6,9%. Practic fiecare al treilea absolvent a urmat paralel cu cursurile de instruire profesională și studiile generale. Evoluția numărului de elevi care au absolvit instituțiile de învățământ secundar profesional în perioada anilor 2000-2014 este reprezentată în tabelul 4, [4].

Tabelul 4. Numărul de elevi care au absolvit instituțiile de învățământ secundar profesional în perioada anilor 2000-2014

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	13954	11274	14486	12916	12993	12854	13238	12000	10424	10380	9664
Școli de meserii	3829	3980	3646	2945	2986	2831	2297	2240	2023	2009	1462
Școli profesionale	10125	7294	10840	9971	10007	10023	10941	9760	8401	8371	8202

Sursa: Conform datelor BNS

Din total absolvenți conform profesiilor, 11,4% au obținut calificarea lăcătuș la repararea automobilelor (11,9% în 2013), 11,4% – bucătar (10,1%), 8,1% – tencuitor (9,4%), 6,4% – cusătoreasă în industria

confecțiilor (6,2%), 5,8% – electrogazosudor-montator (6,7%), 5,1% – operator la calculatoare (4,9%), 4,0% – tâmplar (3,8%), etc [9].

Învățământul secundar profesional după vârstă este solicitat de 11,6% tineri cu vârsta de 16 ani (comparativ cu 12,8% în anul 2007) și de 9,7% tineri de 17 ani (comparativ cu 10% în anul 2007). De asemenea, învățământul secundar profesional este solicitat mai mult de băieți, ponderea acestora, în anul 2014 fiind de 65,7%. (6354 mii băieți față de 3310 mii fete) [9].

În anul 2014, populația ocupată după nivelul de instruire este reprezentată în felul următor: din totalul de 1184,9 mii persoane ocupate doar 23,57% (279,3 mii) sunt persoane cu studii secundar profesionale, (respectiv în anul 2000 din totalul de 1514,5 mii persoane ocupate, cu studii secundar profesionale reveneau 391 mii persoane), inclusiv bărbați 186,3 mii și femei doar 93,0 mii. Situația ocupării după medii este următoarea; urban - 102,0 mii persoane, rural - 177,3 mii persoane [9].

Pentru absolvenții învățământului secundar profesional, problema șomajului în anul 2014 este acută. Din totalul șomerilor de 47,5 mii persoane în anul 2014, numărul persoanelor cu studii secundar profesionale reprezintă 9,9 mii persoane, ceea ce reprezintă circa 20,8%, inclusiv bărbați 7,3 mii, iar femei de 2,8 ori mai puțin, ceea ce constituie 2,6 mii persoane. Situația șomerilor după medii a persoanelor cu studii secundar profesionale este următoarea: urban - 5,4 mii persoane, rural - 4,5 mii persoane.

Totuși, în ultimii ani se observă o înviore a lucrurilor în sistemul educațional profesional unde se observă deja și unele rezultate.

În anii 2011-2014, Ministerul Educației și alte autorități publice centrale au acordat o importanță deosebită reformării învățământului profesional, aprobând mai multe strategii și planuri de acțiuni în acest scop. Totuși, s-a constatat că ritmul de implementare a reformelor în acest domeniu este sub așteptările cerințelor economiei naționale, iar oferta educațional-profesională încă nu este corelată cu cererea pieței forței de muncă. A fost elaborat și implementat standardele ocupaționale și Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților/meseriilor pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ secundar profesional [3,4,5].

Din anul 2011 Ministerul Educației colaborează cu Reprezentanța KulturKontakt Austria în Moldova, în special în domeniul învățământului secundar profesional, fiind oferită asistența în implementarea proiectelor ce țin de învățământul secundar profesional – echiparea a 2 mini-fabrici în domeniul viti-vinicol în cadrul școlilor profesionale din Nisporeni și Leova [10].

În Școala profesională din Nisporeni activează prima vinărie educațională de formare a vinificatorilor, fiind dotată cu echipament ultramodern pentru crearea unui laborator de vinificație în stil european prin intermediul agenției Austriece de Dezvoltare. Secția de producere a vinului a școlii profesionale din Nisporeni a reușit să dezvolte propriul brand de vin cu o denumire melodiosă – Crescendo, care a fost medaliată cu aur la Bucharest International Wine Contest. Viitorii vinificatori își învață meseria în teren, începând cu plantarea viței de vie și până la comercializarea vinurilor îmbuteliate.

Școala profesională din Leova dispune de 2 hectare de viță de vie plantate cu suportul partenerilor școlii, reprezentanți ai „Cultur-Contact” (Austria), proiect finanțat de Agenția de dezvoltare Austriacă, ca procesul educațional să poată fi complet: de la plantarea și îngrijirea viței de vie până la îmbutelierea vinului de calitate [11].

În ianuarie 2013, Guvernul a aprobat Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru anii 2013-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.97 din 1 februarie 2013 „Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020”), care prevăd o amplă reformă structurală, de conținut și de modernizare a sistemului de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate, această reformă fiind în faza inițială de implementare [4].

Cu sprijinul financiar din partea statului și a Uniunii Europene Ministerul Educației continuă reforma sistemului de învățământ profesional tehnic. Noul mecanism de finanțare a educației va fi pilotat în 10 instituții de învățământ profesional tehnic din țară. A început implementarea sistemului profesional dual. Prin această formă de învățământ instruirea teoretică se realizează în instituția de învățământ, iar cea practică - la întreprindere. Acest sistem de formare profesională, care este o noutate absolută pentru Republica Moldova, este pilotat în cadrul a trei meserii de la școala profesională nr. 5 din Bălți. Proiectul este implementat în colaborare cu întreprinderea germană - Draxelmaier Automotive SRL. Elevii sunt instruiți în baza unui curriculum elaborat de „Draxelmaier” și aprobat de Ministerul Educației. Pe lângă bursa de studii, elevii beneficiază de indemnizație de ucenicie din partea întreprinderii. Această plată constituie cca 65% din salariul de bază net al unui muncitor încadrat în întreprindere [12].

Concluzii și recomandări pentru implementare în Republica Moldova.

Nivelul de dezvoltare a unei țări depinde în mare măsură cum este valorizată importanța capitalului uman în societate și cât se investește în dezvoltarea acestuia și este nemijlocit influențat de nivelul de dezvoltare al sistemului de învățământ.

Experiența statelor europene la capitolul educație este un model pentru Republica Moldova, iar sprijinul financiar din partea UE pe acest segment este unul considerabil. Ca urmare a studierii sistemului de învățământ din țările UE și a analizării exemplurilor de bună practică considerate relevante pentru sistemul educațional din Republica Moldova, se recomandă asigurarea finanțării sistemului de educație din țară, astfel încât să se poată asigura calitatea actului educațional la nivelul celorlalte țări din Europa.

Instruirea în școala profesională reprezintă o comoară, iar practica de producere la întreprindere este cheia de la comoară. Numai practica în cadrul întreprinderii oferă ucenicului posibilitatea unică de a contribui la crearea propriului viitor profesional - Să învățăm pentru viață, nu pentru școală. Accentul urmează a fi pus pe aplicabilitatea cunoștințelor și pe competitivitatea tinerilor, astfel ca aceștia să conștientizeze că rolul școlii este de a-i pregăti pentru viață și nu de a fi într-o continuă goană după diplome obținute cu orice preț. Noul Cod al Educației și susținerea unui Bacalaureat corect, ar aduce un echilibru în numărul de absolvenți care merg la studii superioare și cei care aleg învățământul secundar profesional.

Este necesar de a crea un sistem de învățământ profesional tehnic capabil să răspundă necesităților educaționale și necesităților economiei naționale. Bunăstarea poporului depinde esențial de calitatea educației și formării profesionale. Aici se află principala bogăție a țării pe care dacă nu știm s-o utilizăm la capacitate maximă, nu avem nicio scuză.

În scopul satisfacerii cererii de lucrători calificați este imperios de a ridica prestigiul învățământului secundar profesional, atât prin investiții orientate spre dezvoltarea acestui sector cât și prin acțiuni de mediatizare pozitivă a acestui subsistem educațional, fiind necesare următoarele acțiuni:

Implementarea Strategiei „Educația 2020” și Strategiei de dezvoltare a învățământului profesional tehnic prin modernizarea procesului de formare profesională, în baza standardelor ocupaționale și de calificare, în scopul asigurării managementului calității în procesul educațional;

Ralierea învățământului profesional tehnic la cerințele educaționale ale spațiului European;

Stabilirea necesarului de cadre pentru fiecare ramură, inclusiv a nivelului de calificare cerut pe piața muncii;

Constituirea parteneriatelor durabile între sistemul educațional și agenții economici pentru sporirea activității profesionale;

Stabilirea unui parteneriat cu toate părțile interesate în vederea modernizării învățământului profesional tehnic și pentru a asigura corelarea dintre oferta educațională și cererea pe piața muncii;

Corelarea meseriilor cu nevoile pieței muncii, prin adaptarea ofertei educaționale și creșterea calității procesului de formare profesională;

Schimbarea mentalității părinților și elevilor, care încă fug de ideea unui învățământ profesional;

Implementarea mecanismelor și normativelor de finanțare complementară a sistemului de învățământ profesional tehnic, bazat pe competitivitate, atractivitate și formare profesională;

Promovarea învățământul dual, acel învățământ în care sunt implicați mai mulți actori: școala, comunitatea locală cu nevoile ei din punct de vedere economic și agenții economici din fiecare regiune;

Dotarea instituțiilor cu utilaj și echipament modern;

Urmărirea angajării absolvenților în câmpul muncii și veridicitatea informației.

Bibliografia:

1. Codul educației al Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319-324 din 24.10.2014.
2. Concepția modernizării sistemului de învățământ din Republica Moldova, www.edu.md
3. Strategia sectorială de dezvoltare a învățământului pentru anii 2012-2020/ Educația- 2020, www.edu.md
4. Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru anii 2013 – 2020. <http://www.edu.md/>
5. Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011 – 2015. www.edu.md
6. Concepția dezvoltării învățământului secundar profesional (Hotărârea Guvernului nr.1334 din 3 decembrie 2004)
7. Educația și dezvoltarea umană: provocări curente și de perspectivă. Document de politici. Otter, T., Barbăroșie , A., Gremalschi, A. PNUD Moldova, Chișinău, 2010, pag. 48.
8. Educația în Republica Moldova publicație statistică 2010/2011, <http://www.statistica.md/>
9. <http://www.statistica.md/>
10. <http://www.edu.md/ro/cooperare-multilaterala/>
11. <http://www.spleova.md/index.php/articole/56-coala-profesional-din-or-leova>
12. (<http://sp5.md/>)